

örkesztőség!

244 A Rókus-templom titkáról

Június folyamán két cikk is megjelent lapjokban a Rókus-templommal kapcsolatosan. Mivel ezek a cikkek a furcsaságokat, a mendemondákat emelték ki, szeretném a tárgyi adatokat kiegészíteni.

Pest város tanácsa egy pestisjárvány után, 1711 tavaszán fogadalmat tett, hogy a pestis ellen védő Szent Rókus és Szent Rozália tiszteletére kápolnát építtet a városon kívül, ott, ahol a pestises betegeket ideiglenes barakkokban elhelyezték. A városfalak a mai Kiskörút belső házsorának helyén húzódtak, és így a mai templom helye már elég távol esett a lakott területtől. A kápolna alapkövét 1711. július 27-én rakták le és szeptember 4-én, Rozália ünnepén már körmenetet vezettek az elkészült kápolnához. Ez a nem egészen hat hét alatt elkészült kápolna azonban jóval kisebb volt a mai templomnál; csak a lóhere formájú szentélyrészéből állott. Ennek a kápolnának alapfalai kerültek napvilágra a második világháború utáni, és az 1957-es helyreállításkor. Alapos régészeti kutatásra egyik alkalommal sem volt mód. Az azonban bizonyos, hogy semmi olyan nem került elő, ami akár egy IV. századi ókeresztény kápolna, vagy egy IX–XI. századi szentély ottlétét valószínűsítette volna. A magam részéről 1973-ban folytattam itt kisebb régészeti feltárást; ekkor sem került elő sem római kori, sem középkori anyag.

A római korban ez a vidék minden lakott területtől távol esett, hiszen csak a mai Március 15-e téren volt egy kisebb katonai tábor. Mivel azonban 1930-ban Óbudán, a Raktár utcában előkerült egy háromkarélys ókeresztény temetőkápolna, úgynevezett cella trichora, érthető, hogy a Rókus-templom szentélye alatt megtalált hasonló formájú épületmaradványoknál is erre gondoltak. Ennek a hiedelemnek tudható be, hogy az 1970-es években Mattioni Eszter ókeresztény motívumokkal díszített himeskő padlóburkolatot készített a restaurált alapfalakhoz. Ez a művészi értékű munka sajnos alig ismert, pedig a templom hajójából vezető lépcsőn lemenve megtekinthető idegenforgalmi látványosság.

A barokk korban egyébként nem volt ritkaság a háromkarélys, lóhere formájú kápolnák építése. Ugyancsak 1711-ben épült az egri Rókus-temetőben levő, hasonló for-

májú temetőkápolna, melyet ugyancsak Szent Rókus és Szent Rozália tiszteletére emeltek az ottani pestisjárvány után. Külföldön is bőven találunk ilyenre példát.

A kápolna mellé 1781-ben eredetileg nem kórházat, hanem csak szegényházat akartak építeni. Ezt bizonyítja az okleveles adatokon kívül, hogy a templom és a kórház közti összekötő-szárny befalazott kapuja fölött most is jól olvasható a szöveg: PESTANUM CALAMITOSORUM DOMICILIUM. A nyomorúságosak pesti menháza. A szegények, elesettek támogatására utalnak a kapu fölötti oromzat domborművei is. A szegényházzal egyidejűleg azután felépítették — és többször ki is bővítették — a mai kórházat.

Ami a remeteséget illeti, Preymeir György 1741-ben nem állami, hanem pontosabban „városi” remete szeretett volna lenni, de Pest város tanácsa azzal utasította el a kérelmét, hogy nélküle is van elegendő koldusa, remete létere pedig a vadonban keresen menhelyet és ne emberlakta házak között éljen. Pár év múlva, úgy látszik, mégis engedélyezték a remetelak építését, mert 1746-ban a tanács a kápolna mellett ültetett akácfacsemetéknek az ottani kút vizével való szorgalmas öntözését az ott lakó remete kötelességévé tette. Netán most is ez lenne a megoldás a budapesti parkok gondozására?

Dr. Wellner István